

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *dr. Gyömrei Sándor*
Cím: *Régi pesti vagyonok keletkezése*

Forrás: *Fővárosi Lapok
Munkácsy utca 1957. III. 2.*

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

383.16

Hely:

Idő:

Személy:

Helyszám:

II.

A legarcátlanabb teleklópást azonban Scopek Ferenc városi főjegyző követte el, azáltal, hogy önhatalmúlag beült a szentlőrinci pusztába. Pest városa és Grassalkovich herceg között, ezért a pusztáért évtizedes per folyt, amely végül bírói egység útján a városé lett, amely egy nagy belvárosi házat és 15.000 ezüsförint készpénzt adott cserébe a gödöllői hercegnek. A város áldozata ellenére a mai Pestszentlőrinc egész területét magában foglaló pusztát egy egyszerű tollvonással Scopek főjegyző magánbirtoka lett.

Azt is elmondja a jelentés, hogy két tanácsúr belvárosi köztelkeket bitortolt el, amelyeken vásárok alkalmával kalmárok részére bódé felállítására helyet engednek át és a bért a maguk számára szedik.

Mi jött ennek az alapos vizsgálatnak az eredménye? Vissza az ellopott birtokokkal? Dehogyn! Mindössze a következő: Egy rendelet, hogy a telekkönyvekkel ezentúl pontosabban kell vezetni és egy másik leirat, melynek értelmében a jövőben városi tulajdont a tanács senkinek sem ajándékozhat és más képen, mint árverés útján, a választott polgárság beleegyezése nélkül el nem adhat. A *multra* nézve *semmi rendelkezés nem történt.*

A bitortolt közvagyon megmaradt a bitortolók kezében.

Sőt, még erkölcsi megbélyegzés sem érte a teleksikkasztókat. Mosel Józsefet, a pestis idejébéli telekkönyv-

Régi pesti vagyonok keletkezése

Írta: dr. Gyömrei Sándor egyetemi m. tanár

vezetőt, aki már a Szilávy-féle vizsgálat idején városbíró volt, az őt megbélyegző vizsgálat után hat esztendővel Pest város első polgármesterének választották meg. László Imrét, akire két sikkasztást derített fel a vizsgálat, később városi pénztárossá nevezték ki.

Szinte érthetetlennek látszik, hogy egy ilyen hatalmas panama teljes felderítése után a vétkeseknek a hajuk szála sem görbült meg. Nem is érthetetlen. A vármegyékben napirenden volt a községi közlegelők kisajátítása a földjeiket kikerekíteni kívánó földesurak javára, a feudális társadalmi rend ebben nem látott erkölcsileg elítélendő dolgot. Mégis különbség volt a falusi és városi földrablások között. A vidéki közlegelők eltulajdonítását legalább leplezni lehetett a Werbőczy-kódex egyik paragrafusának fűgefalevelével. A városban azonban még ez a formális jogi kendőzés sem volt lehetséges. Azonban mégsem akarták a bitortolótól elvenni a földet, mert a különben erőskező Szilávy, aki a feudális rend vezető képviselője volt, nem kívánt olyan precedenst alkotni, amely esetleg a falusi földrablásokat tette volna jogilag körülményesebbé.

De nemcsak a múltat hagyta érin-

tetlenül a Bobics jelentés által kiváltott kormányhatósági intézkedés, hanem a későbbi idők városi telekpolitikáját sem igen befolyásolta. Erre mutat, hogy 10 év múlva a városi közigazgatás legszélesebbkörű szerve, az úgynevezett Választott Polgárság panaszként adta elő, hogy semmi fogantatja nem volt a Bobics jelentésnek.

E vázolt eseményeknek nem csupán történeti érdekességük van, hanem majdnem a jelen időkig érezhető kihatásuk is. A városi hitel kialakulása előtti időkig, tehát majdnem a kiegyezés koráig, a telektulajdon képezte a városok egyedüli tőkeerejét. Nagyobb létesítményekhez a fedezetet a telekeladásból teremtették elő. Így volt pl. ez a Rókus-kórház és a régi Vigadó eseteiben. Aztán a városi telektulajdon hatalmas fegyver lehetett volna a lakásdrágító telekspekuláció ellen. A telkei nagyrésztől megfosztott Pest városa azonban a XVIII. századbéli elődök üzelmei miatt úgy a házépítkezések, mint a lakáspolitika terén anyagilag meg volt benuvá.

A telekrablás drámájának főhőse, Mosel József 32 esztendőig állott a város élén. Hagyatéka állott 22.000 forint készpénzből, ami több, mint amennyi három évtizeden keresztül fölött polgármesteri fizetése volt,

ezenfelül csaknem 40.000 négyszögöltelket, a mai Józsefváros gerincét, egy belvárosi házat, két szőlőt és hat rétet szerzett városvezetői tevékenységéből, főképpen pedig a teleksikkasztásokból, sőt még halála után is rábizonyítottak egy eddig ki nem derített panamát. A királyi jogügyek igazgatója 80 Ft vesztetési pénz visszatérítésére kötelezte Pest első polgármestere örököseit,

minthogy Mosel a pesti kereskedők testületétől pénzt vett fel és ennek fejében törvénytelen módon zaklatta a görög kereskedőket.

Mindez azonban nem nagyon befolyásolta Mosel cinkostársainak magatartását, mert a különböző sikkasztásokban és megvesztegetésekben elmarasztalt polgármester fiát apja érdemeire való tekintettel városi ügyészé választották. Nemsokára azután Bécsbe költözött, megszerezte az osztrák báróságot és fényűző életét a szorgalmas apa által keresett pesti telkek fokozatos eladásából teremtette elő. A legnagyobb régi pesti vagyon realizálása ilyenképpen az osztrák gazdasági életet táplálta, nem pedig a magyar manufaktúra pénzügyi alapját. A Mosel-hagyaték akkori értéke kb. 400.000 ezüsförint volt, olyan időkben, amikor Pest város polgármesterének évi fizetése 500 forintra rúgott. Pest város első polgármestere a XVIII. századbéli Magyarország egyik legnagyobb vagyonhercege volt — megtorlatlan teleklópásokból.